

12/11/2008

Η εξαφάνιση (1971)

ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ

Η ΕΞΑΦΑΝΙΣΗ - KLUTE

Σκηνοθεσία: Άλαν Πάκουλα

Σενάριο: Αντι & Ντέιβ Λιούις

Ηθοποιοί: Τζέιν Φόντα, Ντόναλντ Σάδερλαντ,
Ρόι Σάιντερ, Ντόροθι Τρίσταν,
Τσάρλς Κιόφι

Φωτογραφία: Γκόρντον Γουίλις

Χώρα: Η.Π.Α. (Έγχρωμο)

Διάρκεια: 114΄

Διακρίσεις: - Όσκαρ Α΄ Γυναικείου ρόλου στην Τζέιν Φόντα (1972)
- Χρυσή Σφαίρα Καλύτερης Ηθοποιού στη Τζέιν Φόντα (1972)
- Βραβείο Καλύτερης Ηθοποιού των Κριτικών Κινηματογράφου του Κάνσας Σίτυ στην Τζέιν Φόντα
- Βραβείο Καλύτερης Ηθοποιού των Κριτικών Κινηματογράφου της Νέας Υόρκης στην Τζέιν Φόντα
- Βραβείο Καλύτερης ηθοποιού των Κριτικών Κινηματογράφου National Society στην Τζέιν Φόντα

Πρώτη προβολή: Ώρα 8.15 μ.μ.

Δεύτερη προβολή: Ώρα 10.30 μ.μ.

Ατμοσφαιρικό πολιτικό θρίλερ, χαρακτηριστικό της σκοτεινής πεσιμιστικής στροφής του αμερικανικού σινεμά στην αρχή των '70s. Υποδειγματική η ψυχρή, κλειστοφοβική σκηνοθεσία του Πάκουλα.

Το διχασμένο αντικείμενο του πόθου σε ένα αριστοτεχνικό θρίλερ των 70'ς.

Ένας πρώην αστυνομικός (Ντόναλντ Σάδερλαντ) μετακομίζει στη Νέα Υόρκη με σκοπό να διερευνήσει το φόνο ενός αγνοούμενου επιχειρηματία. Μοναδικό στοιχείο, ένα άσεμνο γράμμα με παραλήπτη ένα εκδιδόμενο κορίτσι. Η Τζέιν Φόντα, ως συναισθηματικά αποστασιοποιημένη πόρνη, κερδίζει δικαίως το Όσκαρ αυτοαναλύοντας το χαρακτήρα της καθ' όλη τη διάρκεια της ταινίας, σ' ένα αντισυμβατικό whodunit με υψηλό δείκτη νοημοσύνης.

Η εξαφάνιση ενός παλιού γνωστού φέρνει στη Νέα Υόρκη τον Τζον Κλιούτ, ο οποίος ξεκινά τις έρευνες από την Μπρι, ένα call girl που μοιάζει απρόθυμο να βοηθήσει. Όταν όμως καταλαβαίνει ότι η ζωή της κινδυνεύει, αποφασίζει να συνεργαστεί μαζί του.

Στην "Εξαφάνιση" έχουμε την ευκαιρία να απολαύσουμε ένα από τα αριστουργήματα του Πάκουλα, τη δεύτερη μόλις ταινία που σκηνοθέτησε, το 1971. Τυπικά, η ιστορία εξελίσσεται ως αστυνομικό θρίλερ, με την εξαφάνιση από την αρχή της ταινίας ενός επιχειρηματία.

Ανακαλύπτεται πως λίγο πριν την εξαφάνισή του είχε επικοινωνία μέσω ερωτικών επιστολών με ένα call girl από τη Νέα Υόρκη. Ένας ντετέκτιβ (Ντόναλντ Σάδερλαντ), φίλος του αγνοούμενου, εγκαθίσταται στη Νέα Υόρκη, έρχεται σε επαφή με τη "μοιραία" πόρνη (Τζέιν Φόντα) και προσπαθούν να ανακαλύψουν τι έχει συμβεί. Υβρίδιο νεο-νουάρ και κοινωνιολογικής - ψυχολογικής προσέγγισης, η ταινία εδράζεται όχι μόνο στις εξαιρετικές ερμηνείες των ηθοποιών αλλά και στην μοντέρνα, ρηξικέλευστη, ακόμη και σήμερα, κινηματογραφική ματιά του σκηνοθέτη.

"Σκοτεινή" ταινία, σαν τα ανεξερεύνητα βάθη της ανθρώπινης ψυχής (ένα τμήμα της υιοθετεί τη δομή της ψυχαναλυτικής συνεδρίας), βάθη που συναντιούνται και συμφιλιώνονται όμως με τις βαθύτερες επιθυμίες και τις συναισθηματικές ανάγκες των ηρώων της...

Η Τζέιν Φόντα δίνει μια ερμηνεία που θα 'πρεπε να μελετάται σε κάθε δραματική σχολή για την πολυπλοκότητα και το βάθος της (βοηθάει ασφαλώς και το εξαιρετικό σενάριο), ερμηνεία που θα της δώσει το Όσκαρ το 1972. Τον Ιούλιο εκείνης της χρονιάς θα βρεθεί στο Ανόι, όπου θα "κερδίσει" τον τίτλο της "Ανόι Τζέιν" και το μίσος ολόκληρης της συντηρητικής Αμερικής για τα μηνύματα που έστειλε μέσω του ραδιοσταθμού των Βιετκόγκ προς τους Αμερικανούς στρατιώτες: "Οι άνθρωποι (στην Ουάσιγκτον) που

σας διατάζουν να χρησιμοποιήσετε τα όπλα σας είναι εγκληματίες πολέμου ενώπιον του διεθνούς νόμου"...

Ο χαρακτήρας της στην ταινία, της Μπρι Ντάνιελς, είναι μια έξυπνη, ανήσυχη, δραστήρια γυναίκα, επιτομή κατά κάποιον τρόπο, έστω και ως "οριακή" εκδοχή, της απελευθερωμένης γυναίκας που βγαίνει από τη δεκαετία του '60 διεκδικώντας ταυτόχρονα την ανεξαρτησία αλλά και τη σεξουαλικότητά της.

Η αφηγηματική γραμμή της ταινίας χρησιμοποιεί την υποκειμενική οπτική γωνία της Μπρι αλλά δεν περιορίζεται σε αυτήν.

Ταυτόχρονα, η ταινία διερευνά την ανδρική παράνοια και ανησυχία (που παίρνει ακραίες, βίαιες μορφές), για τη γυναικεία απελευθέρωση.

Ο Ντόναλντ Σάδερλαντ είναι ένας σιωπηλός, εξαιρετικά συγκρατημένος ερευνητής, που προχωρά βήμα βήμα προς την "εξιχνίαση" της υπόθεσης, μέσα από τον δρόμο της κατανόησης.

Με δυο λόγια, μια ταινία που αξίζει να δείτε και να ξαναδείτε.

Κ. ΤΕΡΖΗΣ 19/6/2008

ΑΥΓΗ

Μπορεί το "Klute" να δανείζεται τον πρωτότυπο τίτλο του από το επώνυμο του πρωταγωνιστή, στην πραγματικότητα όμως είναι δομημένο γύρω από την εκπληκτική παρτενέρ του. Σε αντίθεση με τους ανεξιχνίαστους έρωτες που προσβάλλουν σε τακτά χρονικά διαστήματα τη μεγάλη οθόνη, το αταίριαστο ζεύγος της "Εξαφάνισης" έχει κάθε καλή διάθεση να εξετάσει μαζί μας τα πειστήρια του συναισθήματος: διαβάζοντας το νουάρ από την ανάποδη, ο Πάκουλα αφαιρεί χειρουργικά τη "χρυσή καρδιά" που μαστίζει συνήθως τις κινηματογραφικές πόρνες, επιτρέποντας στην Τζέιν Φόντα να διατηρήσει ακέραιη τη συναισθηματική αποστασιοποίηση που της εξασφαλίζει το επάγγελμά της. Κι όταν το συμφέρον τη στείλει για πρώτη φορά πανικόβλητη στην αγκαλιά του μελλοντικού εραστή της, ο διορατικός ντετέκτιβ θα διατηρήσει την καρτερική του αβρότητα, μέχρι να εξορύξει από μέσα της την αληθινή αγάπη. Παράλληλα ο Πάκουλα, εμφανώς ασυγκίνητος από την εμμονή του αμερικανικού κοινού με τα συναρπαστικά φινάλε, αποκαλύπτει τον ένοχο με το λιγότερο θαυματικό τρόπο, επενδύοντας την ενέργειά του στη μεθοδική καλλιέργεια μιας μόνιμης απειλής. Το ηχητικό παζλ των απογυμνωμένων θορύβων υπερισχύει της σποραδικής μουσικής επένδυσης ακονίζοντας την ήδη τεταμένη ατμόσφαιρα. Σαρώνοντας αισθητικές και σκηνοθετικές συμβάσεις, αλλάζει συνεχώς προοπτική από το θύμα στο θύτη, προσφέροντας ελάχιστα περιθώρια ταύτισης με την περίπλοκη ψυχολογία της πρωταγωνίστριας. Παρόλα αυτά, η Τζέιν Φόντα επιδεικνύει μια χαρακτηριστική

άνεση στο άβολο πετσί της ηρωίδας Μπρι Ντάνιελς, σφραγίζοντας την ερμηνεία της μ' ένα ρεσιτάλ αυτοσχεδιασμού απέναντι στον ψυχαναλυτή της, που προκάλεσε μια ολόκληρη γενιά σκηνοθετών να ρίξουν τους πρωταγωνιστές τους στο ντιβάνι.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΠΑΥΛΑΚΗ
ΣΙΝΕΜΑ

Λίγο μετά το Γούντστοκ και τις εξεγέρσεις του Μπέρκλεϊ, λίγο πριν τη δεύτερη νίκη του Νίξον στις προεδρικές εκλογές και ενώ ο πόλεμος του Βιετνάμ ετοιμάζεται να πάρει την τελική, ταπεινωτική του τροπή, η Αμερική μπαίνει στη σκοτεινότερη δεκαετία της μεταπολεμικής της ιστορίας.

Μαζί και οι ταινίες της. Μια από τις πιο χαρακτηριστικές, η "Εξαφάνιση", μεταφέρει στην οθόνη μια νυχτερινή, γεμάτη απειλητικές σκιές Νέα Υόρκη κι ένα αποξενωμένο από αυτήν ζευγάρι που συνειδητοποιεί ότι, παρά τη θέλησή του, έχει εμπλακεί σε μια διαδαλώδη συνωμοσία. Η πόλη που ποτέ δεν κοιμάται έχει πάψει πλέον να είναι ασφαλής, οι άνθρωποι της νιώθουν ολοένα και πιο μοναχικοί, το μέλλον φαντάζει εχθρικό και απρόβλεπτο. Ο ανησυχητικός τρόπος που η κάμερα παρακολουθεί τον Κλιούτ και την Μπρι στα άδεια δωμάτια, η κλειστοφοβία που αποπνέουν τα στιλιζαρισμένα καδραρίσματα και ο κυνισμός των ηρώων συνθέτουν ένα ψυχρό, εσωτερικά κι εξωτερικά σύμπαν. Ο Άλαν Πάκουλα μετασχηματίζει τους αδιόρατους αυτούς κοινωνικούς φόβους σε ενοχλητικές εικόνες ενός πρωτότυπου πολιτικού θρίλερ, κάνοντας την αρχή σ' ένα κινηματογραφικό είδος που θ' αφήσει σύντομα τα σημάδια του στο σώμα του αμερικανικού σινεμά ("Υπόθεση Πάραλαξ", "Οι Τρεις Μέρες του Κόνδωρα", "Όλοι οι Άνθρωποι του Προέδρου"). Πάνω σε μια χαλαρή πλοκή που εμπλέκει την εξουσία με το σεξ και τη διαφθορά, η "Εξαφάνιση" δανείζεται τις αρχετυπικές νουάρ εικόνες του ντετέκτιβ και της femme fatale και τις αναπαράγει μέσα από τον παραμορφωτικό καθρέφτη μιας νέας εποχής. Ιδανικοί ενσαρκωτές, ο σιωπηλός Ντόναλντ Σάδερλαντ και η "ασταθής", απόμακρη Τζέιν Φόντα καθιερώνουν ένα είδος αντιήρωα, με περιπλοκές ανάγκες, σκοτεινό παρελθόν και διφορούμενα κίνητρα. Η δεκαετία του '60 μοιάζει χιλιόμετρα μακριά.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΤΣΗ
ΑΘΗΝΟΡΑΜΑ

Η "Εξαφάνιση", που προβάλλεται σε επανέκδοση, είναι ένα εμβληματικό θρίλερ, χαρακτηριστικό του ανέμου που έπνεε στο Χόλιγουντ κατά τη δεκαετία του '70. Γυρίστηκε το 1971 από τον μεγάλο ανανεωτή του είδους Άλαν Πάκουλα και άλλαξε πλήρως το καλλιτεχνικό προφίλ της Τζέιν

Φόντα. Η πρώην Μπαρμπαρέλα πήρε το πρώτο Όσκαρ στην καριέρα της ενσαρκώνοντας μια πόρνη που ψυχαναλύεται και θέλει να γίνει σταρ του σινεμά, σε αυτό το αλλόκοτο θρίλερ που μάλλον κέντρισε το ενδιαφέρον του κραταιού της γαλλικής νουβέλ βαγκ, Ζαν Λικ Γκοντάρ. (Την επόμενη χρονιά η Φόντα βρέθηκε στο Παρίσι για να πρωταγωνιστήσει στο "Όλα πάνε καλά"). Η εποχή της "Εξαφάνισης" είναι η εποχή της σεξουαλικής επανάστασης, του φεμινισμού και της χειραφέτησης των γυναικών. Το Χόλιγουντ ζει τη μεγαλύτερη αμφισβήτηση της ιστορίας του. Ο μοντερνισμός απειλεί τη στιβαρότητα της κλασικής αφήγησης και ο Πάκουλα, που λέγεται πως πριν γίνει σκηνοθέτης φιλοδοξούσε να γίνει ψυχαναλυτής, παρατηρεί τη γυναίκα ανάμεσα σε άνδρες και σε ρόλους και ενώ βρίσκεται στο κέντρο ενός κλειστοφοβικού λαβύρινθου.

Ο Πάκουλα αντιστρέφει αριστοτεχνικά το μύθο. Ο Μινώταυρος πλησιάζει από την περιφέρεια προς το κέντρο του λαβύρινθου άλλοτε με τη μορφή ενός καταπιεσμένου και ανώριμου σεξουαλικά άνδρα που έχει εξαφανιστεί και ακούμε μόνον την επιθυμία του ηχογραφημένη, άλλοτε με την ακαθόριστη και απειλητική φιγούρα ενός δολοφόνου, άλλοτε ως ένας ξοφλημένος νταβατζής κι άλλοτε με την ανέκφραστη μορφή ενός πλούσιου συναισθηματικά άνδρα, που εμφανίζεται σαν ένας ρομαντικός ντετέκτιβ του νουάρ στον ταραγμένο κόσμο της γυναίκας. Ο Έλληνας διανομέας (ο παλιός) βάπτισε την ταινία "Η εξαφάνιση". Ο Πάκουλα είχε τους λόγους του όταν της έδωσε τον τίτλο "Klute", βαπτίζοντάς την με το όνομα του ήρωα που ενσαρκώνει ο Ντόναλντ Σάδερλαντ. Σε μια ταινία που αφορά τη σύγχυση της γυναίκας αμέσως μετά την απόκτηση επιλογών στη ζωή της ο Κλουτ αντιπροσωπεύει το μόνο σίγουρο και σταθερό σημείο: το ξεκάθαρο και παραδοσιακό οικογενειακό μοτίβο απέναντι στο οποίο καλείται να τοποθετηθεί η γυναίκα που είναι διχασμένη ανάμεσα στην ανεξαρτησία και την ασφάλεια.

Ο Τζον Κλουτ, ένας επαρχιώτης ντετέκτιβ που μόνον φαινομενικά ταιριάζει με τους ήρωες του κλασικού φιλμ νουάρ, έρχεται στη Νέα Υόρκη με αποστολή να ερευνήσει μια υπόθεση εξαφάνισης. Ένας φίλος του, ο επιχειρηματίας Τομ Γκρούνεμαν έχει να δώσει σημάδια ζωής εδώ και έξι μήνες. Τα μόνα στοιχεία που έχει στα χέρια του ο Κλουτ είναι μια επιστολή ερωτικού περιεχομένου και ένα ηχογραφημένο τηλεφώνημα του Γκρούνεμαν προς ένα κολ γκερλ της Νέας Υόρκης, την Μπρι Ντάνιελς που θέλει να αλλάξει ζωή και να γίνει ηθοποιός. Η Ντάνιελς, η οποία είναι κυνική γιατί το σεξ αφορά το ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία και όχι την ταυτότητά της γενικώς και αορίστως, αρχικά αρνείται να βοηθήσει τον Κλουτ, που την παρακολουθεί σαν

ηδονοβλεψίας και υποκλέπτει τα τηλεφωνήματά της. Τελικά, υποκύπτει από φόβο και από την ανάγκη να νιώσει ασφάλεια όταν ένας μυστηριώδης άντρας (που και αυτός την παρακολουθεί σαν ηδονοβλεψίας) γίνεται η σκιά της.

Οι ερμηνείες της Φόντα και του Σάδερλαντ είναι εξαιρετικές. Παρομοίως συμβαίνει και με την ατμόσφαιρα που δημιουργεί η σκηνοθεσία του Άλαν Πάκουλα. Το "Klute" είναι η καλύτερη ταινία του. Είναι η περιπέτεια μιας γυναίκας σε ένα σκοτεινό λαβύρινθο, κινηματογραφημένο εξαιρετικά από τον φωτογράφο του "Νονού" Γκόρντον Γουίλνις.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΟΥΡΑΣ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 19/6/08

ΑΛΑΝ ΠΑΚΟΥΛΑ

Ο Άλαν Πακούλα γεννήθηκε στο Μπρονξ της Νέας Υόρκης το 1928 από πολωνό-εβραίους

γονείς. Σπούδασε στη δραματική σχολή του Πανεπιστημίου του Γέιλ. Ξεκίνησε την καριέρα του στο Χόλυγουντ στα στούντιο της Γουόρνερ, ως βοηθός για ταινίες κινουμένων σχεδίων. Στη συνέχεια πέρασε στον τομέα της παραγωγής. Το 1962 έκανε την παραγωγή στην ταινία "To Kill A Mockingbird", με πρωταγωνιστή τον Γκρέγκορι Πεκ. Το 1969, πέρασε στην σκηνοθεσία με την ταινία "The Sterile Cuckoo" (ε.τ. "Πούγκυ"), με την Λάιζα Μινέλλι.

Το 1971 ο Άλαν Πακούλα γυρίζει την "Εξαφάνιση" και τρία χρόνια μετά το φιλμ "Parallax View" με πρωταγωνιστή τον Γουόρεν Μπίτι: Ένα λαβυρινθώδες μετα-Γουότεργκεϊτ θρίλερ, μια ταινία μέσα σε ταινία, που αποτελεί υπόδειγμα σκηνοθετικής αρτιότητας. Το 1976 γυρίζει το διήγημα "All the President's Men", με τους Ντάστιν Χόφμαν και Ρόμπερτ Ρέντφορντ, το καλύτερο για πολλούς πολιτικό θρίλερ των '70ς. Το 1982 με το "Sophie's Choice" δημιουργεί ένα μυστηριώδες ερωτικό τρίγωνο που άνοιξε το δρόμο της καθιέρωσης για τη Μέριλ Στριπ.

Ο Άλαν Τζέι Πακούλα πέθανε το 1998 σε τροχαίο δυστύχημα.

ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ

The Sterile Cuckoo (1969), Klute (1971), Love and Pain and the Whole Damn Thing (1973), The Parallax View (1974), All the President's Men (1976), Comes a Horseman (1978), Starting Over (1979), Rollover (1981), Sophie's Choice (1982), Dream Lover (1986), Orphans (1987), See You in the Morning (1989), Presumed Innocent (1990), Consenting Adults (1982), The Pelican Brief (1993), The Devil's Own (1997).